

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

УДК 376.3+37.013

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.302956>

Наталія Матвєєва, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Ігор Бай, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті розглянуто зміст та основні завдання закладів загальної середньої освіти на сучасному етапі, визначено стрижневі напрями діяльності щодо розвитку творчих здібностей молодших школярів з особливими освітніми потребами. Основна мета полягає у розкритті основних підходів, форм, прийомів та методів розвитку творчого потенціалу учнів з особливими освітніми потребами. Проаналізовано основні чинники впливу на ефективність процесу творчого розвитку особистості, виокремлено передумови розвитку творчих здібностей учнів з особливими потребами, встановлено основні завдання та шляхи їх реалізації на сучасному етапі.

Ключові слова: творчість; особливі потреби; творчі здібності; індивідуальний підхід; соціалізація; стимулююче середовище; підтримка.

Рис. 1. Літ. 5.

Nataliia Matveieva, Ph.D. (Pedagogy),
Associate Professor of the Pedagogy of
Primary Education Department,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Igor Bai, Ph.D. (Pedagogy),
Associate Professor of the Pedagogy of Primary Education Department,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

MAIN APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF CREATIVE SKILLS OF YOUNG SCHOOL STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

The article reveals the features of identifying, supporting and further developing the creative abilities of younger schoolchildren with special educational needs. It was determined that the deepening of knowledge, expansion of experience of communication and broad interaction with children and adults, promotion of successful adaptation, formation of practical skills of self-realization of students with developmental disabilities are priority tasks of inclusive education in the context of the new Ukrainian school.

The contribution of scientists to the development of inclusive education in Ukraine is analyzed, scientific approaches to the problem of creative personality formation in an educational institution with inclusive education are revealed.

It has been established that creativity is an important form of mental activity of an individual, a universal ability that affects success in various spheres of life. The components of a creative personality and ways of its formation are revealed. It is indicated that poor imagination and attention, low memory capacity, impaired tactile-motor, visual, auditory, kinetic, tactile perception, undeveloped spatial orientation are indicative of students with developmental disabilities.

Negative factors influencing the creative development of this category of students are listed. It has been established that inattention, low level of concentration on the task, slow perception and execution, need for external support are characteristic features of the creative activity of this category of persons. Other specific signs of it are singled out: a low rate of originality of creative work, simplification and schematic execution, weak interest and its quick fading, distraction.

It was determined that the main tasks of teachers in the way of creative development of the personality are the study of its strengths and weaknesses, opportunities and interests, features of development and specifics of the disorder; formation of stable beliefs in one's own uniqueness and perfection, raising the level of self-esteem, stimulation and formation of stable motives for creative activity, involvement in various types of activities.

The main ways and approaches to the development of creative abilities of younger schoolchildren with special educational needs at the current stage are outlined.

Keywords: creativity; special needs; creative abilities; individual approach; socialization; stimulating environment; support.

Постановка проблеми. На сучасному етапі реалізації основних завдань нової української школи в Україні актуалі-

зуємо питання гармонійного розвитку особистості, сприяння задоволенню її потреб та інтересів. Особливо це стосується дітей шкільного віку з особли-

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

вими освітніми потребами, які навчаються в умовах закладу загальної середньої освіти разом з однолітками. Таке їх включення передовсім передбачає розширення знань та досвіду комунікації, широку взаємодію з дітьми та дорослими, сприяння успішній адаптації до нових умов, формування практичних навичок самореалізації. У широкому розумінні інклюзивна освіта розглядається як та, що слугує “унормуванню” розвитку особистості, підвищенню рівня та якості її життєдіяльності, ефективній соціалізації та адаптації. Інакше кажучи, заслуговують на увагу не лише навчання та виховання як головні напрями практичної діяльності школи, а й сприяння творчому розвитку, пошуку природних талантів, задоволення потреб кожної особистості.

Практика показує, що учні з особливими освітніми потребами у більшості випадків постійно відчують свою “несхожість” з однолітками, що, з одного боку, не робить їх щасливими від контакту з ними, а з іншого – сіє сумнів, породжує нові страхи та комплекси, які гальмують розвиток. Впевненість у власних силах, внутрішня гармонія, піднесення, натхнення, прагнення удосконалитись – ті результати, яких можна досягнути завдяки творчості, розвитку природних задатків та здібностей особистості, самоствердження за рахунок своїх сильних сторін та якостей. Виховати цілісну, творчу, самодостатню особистість дозволяє залучення цих дітей до різних видів творчої роботи як на уроці, так і поза ним. З іншого боку, потреба творчого розвитку усіх здобувачів освіти – нагальна вимога часу, яку диктує науково-технічний прогрес, що, зі свого боку, висуває нові, більш складні завдання до кожного з нас. Саме тому акцентуємо увагу на таких аспектах, як творчий та гармонійний розвиток осіб з особливими потребами, пошук їх природних задатків і здібностей, вивчення особистісного потенціалу та його використання задля самовдосконалення й саморозвитку особистості.

Аналіз основних досліджень і публікацій з означеної проблеми доводить, що природа виникнення та розвитку дитячої творчості викликає неабиякий інтерес науковців, теоретиків й практиків. З часів проголошення та реалізації інклюзивної освіти в нашій країні питання навчання, виховання і розвитку дітей з особливими освітніми потребами неодноразово розкривали вітчизняні науковці, а саме: Л. Даниленко, Е. Данілавічюте, В. Засенко, Т. Ілляшенко, А. Колупаєва, Г. Кравченко, В. Липа, А. Міненко, Л. Міщик, Ж. Романчак, Ю. Найда, А. Обухівська, Н. Слободянюк, Н. Софій, Н. Стадненко, Л. Савчук, О. Таранченко. Дослідження вчених торкалися низки аспектів, у тому числі, проблеми формування творчої особистості. Зокрема останню науковці розкривали, намагаючись пояснити особливості розвитку та специфіку нозології, аналізуючи їх вплив на творчий потенціал

особистості. Цінними для нашого дослідження є праці дослідників, що розкривають шляхи розвитку творчих здібностей дитини з тим чи тим порушенням розвитку, як-от:

- порушення слуху (Л. Борщевська, М. Лепетченко);
- порушення зору (Н. Гудим; Т. Костенко, І. Кузава);
- інтелектуальні порушення (І. Гладченко, Ю. Пінчук, Ю. Рібцун);
- порушення спектру аутизму (Т. Драч, О. Гавеля);
- мовленнєві порушення (З. Ленів, Ю. Марченко) та ін.

Мета статті – розкрити особливості та специфіку, основні підходи щодо розвитку творчих здібностей молодших школярів з особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Творчість – стрижнева форма психічної активності особистості, універсальна її здібність, що безпосередньо впливає на її успішність у різних сферах життєдіяльності. З іншого боку, творча особистість є результатом натхненної праці над собою, показником внутрішнього потенціалу та прагнення самоствердження через творчу діяльність, дотик до прекрасного й вічного. Так, у контексті розвитку осіб з особливими освітніми потребами, розглядаємо творчість на кшталт наслідків й результату розширення власного досвіду шляхом спілкування, взаємодії з іншими людьми, навчально-пізнавальної та творчої активності. Основні нормативно-правові документи про освіту в Україні (“Концепція НУШ”, “Концепція розвитку інклюзивної освіти в Україні”, закони України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про вищу освіту” та ін.) акцентують увагу на тому, що стрижневим завданням освіти на нинішньому етапі виступає сприяння гармонійному розвитку кожної дитини, індивідуалізація та персоналізація навчання, пошук талантів та їх розвиток. Сучасна освіта спрямована на розвиток творчого потенціалу особистості (здатків та здібностей, умінь і навичок, мислення, формування ціннісних орієнтацій), покликана створювати можливості щодо її самореалізації, сприяти підвищенню соціальної активності, участі у житті школи, громади, держави у цілому.

З іншого боку, освіта має на меті розкрити потенціал кожного здобувача, розвинути його таланти та здібності, задовольнити різноманітні інтереси. Це, зокрема, дає змогу визначити потреби здобувачів освіти, виокремити шляхи їх задоволення у процесі навчання та виховання, накреслити напрями діяльності закладів загальної середньої освіти. Навчання у них для дітей з особливими освітніми потребами розглядається як важлива умова загального розвитку, що сприяє розширенню їхнього

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

досвіду, розвитку комунікативних, трудових і соціальних навичок, підвищенню рівня самостійності, впевненості, задоволення власними досягненнями. Практика доводить, що кожна дитина талановита від природи, має унікальні задатки й здібності і жодне порушення розвитку не є “вироком” щодо її можливостей. Молодші школярі з різними порушеннями розвитку (слуху, зору, розладу спектру аутизму, затримки психічного розвитку), як інші однолітки, люблять грати, демонструючи враження не лише в емоціях, а й діях, продуктах власної творчості (рисунок, аплікації, у хореографічних рухах, пісні, казках тощо), прагнуть участі у різних видах творчої діяльності (виконання творчих завдань з елементами арт-терапії, участь у іграх-драматизаціях). Виявити ті чи ті природні таланти допомагає систематичне спостереження за дитиною, здійснення індивідуального підходу до неї, створення психологічно сприятливої атмосфери, залучення до різних форм та видів роботи [5]. Шкільна практика, діяльність фахівців у галузі інклюзивної та спеціальної освіти доводить, що діти з особливими освітніми потребами так само, як і однолітки, мають унікальні задатки та здібності, які глибоко приховані й потребують виявлення та підтримки. На необхідності розвитку творчих задатків і здібностей учнів з різними порушеннями розвитку акцентують сучасні науковці, зокрема відома вчена у сфері інклюзивної освіти А. Колупаєва. Вона, зокрема, стверджує, що фізіологічно ці учні суттєво відрізняються від однолітків. Їм властиві погана увага та нестійка увага, у них низький обсяг пам'яті, порушене тактильно-рухове сприйняття внаслідок наявного порушення рухової сфери (приміром, дрібної моторики) та уповільнені зорові, слухові, кінетичні і тактильні процеси сприйняття, нерозвинуте просторове орієнтування, що, і собі, впливає на працездатність та творчу активність дитини [2, 82]. Дослідження інших науковців (Т. Кузнецова, М. Омельченко, К. Світлична) доводять, що у більшості випадків учням з особливими освітніми потребами притаманні:

- неухвалюваність, низький рівень зосередженості на завданні;
- уповільнене сприйняття та виконання творчого завдання;
- потреба в сторонній підтримці, допомозі (інструктажі, поясненні, спільному виконанні);
- незначна оригінальність творчої роботи;
- спрощеність та схематичність у виконанні творчого завдання;
- слабкий інтерес, його швидке згасання у процесі творчої діяльності (в окремих випадках);
- відволікання на сторонні речі тощо [4, 62].

Відповідно, пасивність до творчої діяльності має в основі відсутність мотивації творчої роботи, неготовність до її виконання, вузький досвід такої

діяльності, невміння продемонструвати власні сильні сторони та якості [3].

На сучасному етапі ми розглядаємо творчість стрижневою якістю особистості. Саме тому робота педагога з учнями з особливими освітніми потребами передбачає розв'язання низки завдань, а саме:

- вивчення сильних і слабких сторін учня, його можливостей та інтересів, особливостей розвитку, впливу нозології;
- формування стійких переконань у власній унікальності та досконалості (виокремлення кращих якостей учнів з ООП для наслідування однолітками);
- виховання впевненості у собі, підвищення рівня самооцінки;
- стимулювання до творчої роботи, формування стійких мотивів потреби творчої діяльності;
- залучення до різних видів діяльності, що слугують творчому розвитку особистості та інше.

Розв'язання цих та інших завдань потребує комплексного підходу і проведення низки заходів. Розвиток творчого учня з особливими освітніми потребами – це результат не лише виховного впливу на окрему особистість, а й дотримання певних умов, що вимагають широкого спектру дій. Передовсім учні з особливими освітніми потребами споглядають за своїми ровесниками та дорослими, намагаючись досягати того рівня, який вони бачать. А тому чільне місце посідає правильний взірці для наслідування, який репрезентують не лише обдаровані школярі, але й вчителі. Водночас унікальність особистості має властивість розвиватись у сприятливих для цього умовах, а тому це вказує на потребу створення адаптованого навчального середовища, за якого ураховані запити та можливості всіх здобувачів освіти й, у тому числі, з порушеннями розвитку. Тобто, у ньому мають поєднуватись розвивальне середовище з елементами універсального дизайну й комфортним комунікативним мікросоціумом (дружні міжособистісні відносини, відкрите спілкування, позитивне соціальне середовище, довіра, прийняття, підтримка, допомога), що, зі свого боку, стимулює до творчості. Створити таке середовище дозволяють здорова психологічна атмосфера у закладі освіти, що зароджується у процесі співпраці та партнерства всіх учасників освітнього процесу під час навчання та виховання, проведення виховних заходів (які сприяють усвідомленню й розумінню сутності особливих потреб), шляхом організації гурткової роботи та сприяння участі учнів з особливими потребами у позашкільній творчій діяльності.

Відтак залучення молодших школярів з особливими освітніми потребами до роботи у гуртках передбачає відповідну сторонню підтримку, здійснення менторства з боку педагогів, що сприяють формуванню позитивної мотивації творчості, стимулюванню до участі у ній, розвиток творчих здіб-

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

ностей [1]. Творчий розвиток учнів з особливими освітніми потребами вимагає ретельного вивчення їх внутрішнього світу, інтересів, можливостей та природного потенціалу, а також реалізації на цій основі індивідуального підходу до кожного здобувача освіти. Окрім того, робота з цією категорією школярів потребує неабиякої уваги, витривалості, милосердя, терпіння з боку педагогів та інших учасників навчально-пізнавальної та творчої діяльності, належного рівня професіоналізму фахівців, співпраці з родинами.

Практика засвідчує, що залучення учнів з порушеннями розвитку до гурткової роботи має свої переваги. Так, це важлива складова освітнього процесу, орієнтована на певну сферу інтересів або дослідницьку роботу здобувачів освіти поза загальною навчальною програмою, що слугує створенню додаткових можливостей їхнього гармонійного розвитку й самореалізації. Основними перевагами участі молодших школярів з порушеннями розвитку у гуртковій роботі вважаємо:

- розширення та набуття нових знань, досвіду;
- задоволення особистих потреб та інтересів;
- формування практичних умінь і навичок у певній сфері;

– розвиток творчого мислення та лідерських якостей;

– створення можливостей самовираження та самореалізації особистості;

– сприяння соціалізації, налагодження соціальної взаємодії (розвиток навичок комунікації, співпраці);

– розвиток природних задатків та здібностей, творчого потенціалу, креативності, таланту;

– прищеплення морально-етичних цінностей, виховання позитивних рис та якостей учнів;

– розвиток критичного мислення тощо.

Ці та інші якості закладають підґрунтя базових компетентностей, що вкрай важливі для здійснення самостійної життєдіяльності особистості. Важливо, виконання творчих завдань у різний спосіб впливає на розвиток нестандартного мислення, сприяє творчому самовираженню особистості через уяву, експериментування. Участь у творчій роботі стимулює й активізує школярів, виховує у них такі риси, як відповідальність, впевненість, дисциплінованість, обов'язковість, що доволі часто не властиво дітям з особливими освітніми потребами. Загалом на творчий розвиток молодших школярів з особливими освітніми потребами впливає низка чинників й створення відповідних передумов, а саме (Рис. 1):

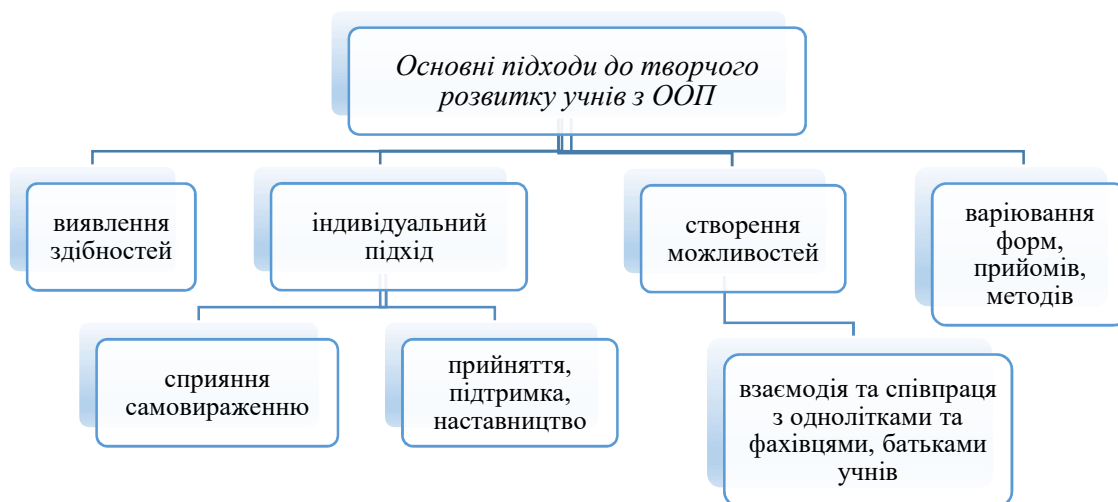

Рис. 1. Підходи до розвитку творчих здібностей молодших школярів з особливими освітніми потребами.

Кожен з вищезначених підходів має свої завдання та напрями виховного впливу на особистість і здійснюється у декілька етапів. Першим кроком виступає вивчення особистості учня, пошук та виявлення його творчих задатків і здібностей у різних сферах (навчання, література, музичне та образотворче мистецтво, хореографія, спорт). Зокрема індивідуальний підхід сприяє пізнанню природного потенціалу учня, виокремленню його

унікальних рис та умінь, що, зі свого боку, стимулює творчу активність [1]. Натомість лише індивідуального підходу недостатньо, позаяк творчість – це ініціативність, активна творча робота, стимульовані нестандартним мисленням та бажанням створювати нове, що активізуються за сприятливих умов, належного доступу і можливостей реалізації потреб та запитів. Отже, у налагоджуючи процес навчання і виховання учнів з особливими освітніми

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

потребами, важливо розширювати їхні можливості для творчого самовираження, демонстрації ними своїх переваг та сильних сторін, кращих рис та якостей, творчих задатків та здібностей. Задля цього доцільно залучати школярів до різних видів творчості, як-от: художня література, образотворче та музичне мистецтво, хореографія, театральне мистецтво у поєднанні з ігровими елементами (ігри-драматизації, ігри-інсценізації, рольові ігри тощо), ручна праця та декоративно-прикладне мистецтво; участі у роботі гуртків, відвідування позашкільних виховних закладів, заходів, виставок-акцій тощо. Як показує практика, ці та інші види роботи, у яких бере участь школяр, дозволяють розкрити його природні задатки та здібності, творчі якості, тип мислення, креативність, обдарування, підтримати й розвивати надалі у процесі навчання та виховання.

Важливо зауважити, що суттєвим чинником впливу на розвиток творчої особистості є створення не лише розвивального, стимулюючого й комфортного середовища, а й розширення його можливостей щодо самовираження. Освітнє середовище повинно передовсім бути безпечним для дитини, таким, що слугує вільному вираженню творчих думок та ідей, емоцій, почуттів, прагнень, поведінки; сміливості самовиражатися через спілкування, взаємодію та творчість. Здебільшого цьому слугують участь молодших школярів у виховних заходах (ранки, свята, виставки робіт, конкурси), спільних проєктах з однолітками та батьками. За такого підходу молодші школярі з особливими освітніми потребами стають повноправними учасниками дійства та важливою складовою творчої спільноти, у якій визнають їхні ідеї, унікальність, неповторність, творчі здібності.

Без стимулювання та підтримки розвиток творчого потенціалу школярів з різними нозологіями неможливий. Так, внаслідок фізіологічних особливостей ці учні невпевнені у собі, боязкі, пасивні, а тому потребують систематичної дружньої підтримки, дієвої допомоги та щирого заохочення. На це вказує й те, що вони повсякчас очікують схвалення з боку однолітків та педагога, які мотивують їх до подальшої творчої активності та саморозвитку. Без тісного контакту з іншими, співпраці та партнерства в умовах стимулюючого розвивального середовища закладу освіти творчі здібності не будуть повністю ані розкриті, ані розвинуті. Гармонія особистості вбачається нами у демонструванні цим учням щабля досконалості та прикладу творів культури і мистецтва (відомих діячів, митців, майстрів, художників), які надихають та окрилюють, дозволяють мріяти про свої майбутні досягнення, а, отже, й стимулюють творчий розвиток.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, наше дослідження доводить, що розвиток творчих здібностей молодших школярів з особливими освітніми потребами – важливе завдання нової української школи, що дає змогу виховати талановиту молодь – майбутню нашої держави. Це складний цілісний процес виховного впливу на особистість, систематична взаємодія та співпраця всіх учасників освітнього процесу, спрямована на пошук творчого потенціалу особистості та сприяння його розвитку. З іншого боку, це потреба тісної взаємодії, співпраці та партнерства закладів загальної середньої освіти і позашкільних виховних закладів, громадських організацій, соціальних установ, родин учнів. Перспективи подальших досліджень полягають у пошуках нових форм, напрямів, методів реалізації інклюзивного навчання та виховання, що дозволяють соціалізувати особистість з порушеннями розвитку, сприяють підвищенню рівня та якості її життєдіяльності до рівня та якості життєдіяльності однолітків, слугують її гармонійному розвитку і самореалізації.

ЛІТЕРАТУРА

- Звєкова В.К. Розвиток творчої активності дітей з особливими освітніми потребами під час гурткової роботи. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2023. № 2 (106). С. 68–75. URL: https://journals.snu.edu.ua/index.php/DOMTP_SNU/article/view/694/663
- Колупасва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: "Самміт-Книга", 2009. 272 с.
- Колупасва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. *Інклюзивна школа: особливості організації та управління*: навч.-метод. посібн. Київ, 2007. 128 с.
- Кузнецова Т., Омельченко М., Світлична К. До проблеми вивчення творчих здібностей у дітей з особливими освітніми потребами середнього шкільного віку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2023. № 1 (22). С. 60–75. DOI: <https://doi.org/10.33189/epn.v1i22.220>
- Матвеева Н., Ткачишин Н., Ярошко І. Аспекти духовного розвитку учнів з ООП. *Молодь і ринок*. 2023. № 1 (209). С. 145–149.

REFERENSES

- Zviekova, V.K. (2023). Rozvytok tvorchoi aktyvnosti ditei z osoblyvymy osvritnimy potrebamy pid chas hurtkovoi roboty [Development of creative activity of children with special educational needs during group work]. *Personal spirituality: methodology, theory and practice*. No. 2 (106). pp. 68–75. Available at: https://journals.snu.edu.ua/index.php/DOMTP_SNU/article/view/694/663 [in Ukrainian].
- Kolupaieva, A. (2009). *Inklyuzivna osvita: realii ta perspektyvy* [Inclusive education: realities and prospects]. Kyiv, 272 p. [in Ukrainian].
- Kolupaieva, A.A., Naida, Yu.M. & Sofii, N.Z. et al. (2007). *Kontseptualni aspekty inklyuzyvnoi osvity* [Con-

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ФОРМУВАЛЬНОГО
ОЦІНЮВАННЯ НА УРОЦІ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ
(за результатами опитування вчителів)**

ceptual aspects of inclusive education]. *Inclusive school: features of organization and management*. Educational method manual. Kyiv, 128 p. [in Ukrainian].

4. Kuznetsova, T., Omelchenko, M. & Svitlychna, K. (2023). Do problemy vyvchennia tvorchykh zdibnosti u ditei z osoblyvymy osvitymy potrebamy serednoho shkilnoho viku [To the problem of studying creative abilities in children with special educational needs of secondary school age].

Education of persons with special needs: ways of development. No. 1 (22). pp. 60–75. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i22.220> [in Ukrainian].

5. Matveieva, N., Tkachyshyn, N. & Yaroshko I. (2023). Aspekty dukhovnoho rozvytku uchniv z OOP [Aspects of the spiritual development of pupils with special education]. *Youth & market*. No. 1 (209). pp. 145–149. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.04.2024

УДК 37.091.279.7

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.305634>

Ольга Андрійчук, кандидат педагогічних наук,
професор кафедри методики викладання навчальних предметів
комунального закладу “Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти” Житомирської обласної ради

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ФОРМУВАЛЬНОГО
ОЦІНЮВАННЯ НА УРОЦІ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ
(за результатами опитування вчителів)**

У статті розглянуто аспекти використання формувального оцінювання у контексті уроку. Акцентовано увагу на інструментах формувального оцінювання, які використовуються на уроках. Проведено аналіз робіт вітчизняних науковців щодо методики використання формувального оцінювання на уроці. За результатами опитування проаналізовано, які переваги надає використання цих інструментів для стимулювання активності учнів під час освітнього процесу, з якими викликами зустрічаються вчителі, використовуючи формувальне оцінювання на уроці, а також вказано шляхи подолання труднощів у застосуванні цього способу оцінювання.

Ключові слова: оцінювання; формувальне оцінювання; інструменти педагогічного оцінювання; освітній процес; урок.

Табл. 14. Літ.8.

Olha Andriichuk, Ph.D. (Pedagogy), Professor of the
Methods of Teaching Educational Subjects Department,
Communal Institution “Zhytomyr Regional In-Service Teachers’ Training Institute”,
Zhytomyr Regional Council

**FEATURES OF USING FORMATIVE ASSESSMENT TOOLS IN THE LESSON:
ADVANTAGES AND CHALLENGES
(According to the results of the teachers’ questionnaire)**

The article discusses the aspects of using formative assessment in the context of a lesson. The attention is focused on the tools of formative assessment used in the classroom and the benefits of using these tools to stimulate students’ activity during the educational process. Based on the results of a survey of 633 primary and secondary school teachers of general secondary education institutions in the Zhytomyr region, the article identifies the challenges teachers face in implementing formative assessment and how these challenges can be overcome. Modern educational methodologies, through the prism of the Ukrainian school reform, require constant updating and adaptation of approaches to teaching and assessment in order to maximize student performance and development. One of the key aspects of this transformation is formative assessment, which is carried out throughout the educational process and is aimed at supporting and stimulating active learning and development of students.

The results of the teachers’ survey confirm that formative assessment: improves the quality of the educational process; positively affects students’ motivation to learn; allows for better tracking of the trajectory of success of a particular student; enables teachers to respond quickly to methodological changes in the organization of the educational process, taking into account the needs of students; improves student learning outcomes.

At the same time, the survey results allow us to draw conclusions about the shortcomings that are significant obstacles to the use of formative assessment in the classroom: low level of teachers’ methodological awareness of a sufficient number of tools that can be used to organize formative assessment during the lesson; recognition of the negative impact of formative assessment on the quality of the educational process by almost a third of the surveyed teachers may indicate a lack of motivation among teachers to modify the tools of formative assessment to suit the subject taught by the teacher; low level of teachers’ knowledge of methods of developing effective tasks for formative assessment; difficulty in collecting and analyzing results, etc.